

Water en Evacuatie

Handreiking Regionale Informatiebehoefte bij watercrises

Veiligheidsregio's en crisispartners Water-Voorbereid

Auteur: Lizza van der Klei

Augustus 2016

Deelnemers

Werkgroep Deelresultaat I van deelproject 1 Water en Evacuatie			
Naam	Rol	Organisatie	Email adres
Lilian Weber	Trekker	VRHM	lilian.weber@brandweer.vrhm.nl
Lizza van der Klei	Advies	Plan B Crisismanagement	Lizza@plan-Bcrisismanagement.nl
Maarten Koolstra	Deelnemer	VRZW	M.Koolstra@vrzw.nl
Mark den Hollander	Deelnemer	IenM	mark.den.hollander@rws.nl
Michiel Kramer	Deelnemer	RWS	michiel.kramer@rws.nl
Marco de Feiter	Deelnemer	Scheldestromen	Marco.deFeiter@Scheldestromen.nl
Marco van Ravenstein	Deelnemer	VGGM	marco.van.ravenstein@vggm.nl
Stefan Nieuwenhuis	Deelnemer	WMCN	stefan.nieuwenhuis@rws.nl

Inhoud

Inleiding	3
1. Uitgangspunten regionale informatiebehoefte	5
2. Verschillende onderwerpen regionale informatiebehoefte	7
2.1 Voorbereiding	7
2.2 Organisatie in de warme fase	10
2.3 Waterbeeld	11
2.4 Vitale infrastructuur en milieu	11
2.5 Mensen, dieren en kwetsbare objecten	12
2.6 Handelingsperspectief	13
2.7 Nafase en herstel	14
Bijlage 1: Hoe gebruik je de vragenlijst?	15
Bijlage 2: Waterbeeld	16
Bijlage 3: Vitale infrastructuur en Milieu	18
Bijlage 4: Mensen, Dieren en kwetsbare objecten	20
Bijlage 5: Handelingsperspectief	21
Bijlage 6: Afkortingen vragenlijsten	22
Bijlage 7: Crisispartners bij (dreiging van) watercrises	23
Bijlage 8: Betekenis begrippen	25

Inleiding

Veiligheidsregio's en waterbeheerders moeten elkaar rond het onderwerp water en evacuatie snel en adequaat kunnen informeren over bijvoorbeeld mogelijke dreigingen.

Standaardisering van de informatie-uitwisseling is nodig om te zorgen dat deze informatie goed wordt verstaan en snel kan worden verwerkt en geïnterpreteerd. De water-specifieke informatie zal voor de veiligheidsregio's daarbij zoveel mogelijk worden ontsloten via netcentrisch werken.

Om te komen tot deze informatie-uitwisseling is het nodig een standaard te definiëren van de regionale informatiebehoefte. Dit document geeft hieraan inhoud. Deze Handreiking Regionale Informatiebehoefte bij watercrises definieert de regionale informatiebehoefte tijdens de koude en warme fase¹ ten aanzien van crisissituaties rond waterkwantiteit, zoals (dreiging van) overstromingen, wateroverlast en droogte.

Voor de vaststelling van deze behoefte zijn functionarissen crisisbeheersing van de algemene kolom en waterkolom² geraadpleegd en zijn operationeel leiders geïnterviewd. De workshops tijdens de Regiosessies Water en Evacuatie in mei 2016³ leverden daarnaast veel nuttig bijdragen op. Ook is afgestemd met het Watermanagementcentrum Nederland⁴, waarin kennis en informatie over de Nederlandse wateren is gebundeld en welk centrum als platform dient voor waterbeheerders.

De Handreiking Impactanalyse en Handreiking Evacuatie die ook binnen het landelijke project Water en Evacuatie tot stand zijn gekomen, sluiten op deze handreiking aan. Op enkele punten kunnen dubblures tussen deze handreikingen voorkomen ten behoeve van de leesbaarheid van de documenten. Deze handreiking Regionale Informatiebehoefte kent een eigen doelstelling en doelgroep.

Doelstelling

Het doel van deze handreiking is drieledig:

Doelstelling 1 van deze handreiking is dat de informatiebehoefte een basis is voor het inrichten van informatiesystemen voor water gerelateerde incidentscenario's. Dit wordt mogelijk gemaakt door benodigde beschikbare informatie van crisispartners centraal te delen via netcentrisch werken. Informatiesystemen zijn zo ondersteunend aan de informatiebehoefte. Voor het delen van digitale informatie wordt een landelijke basis gelegd.

Doelstelling 2 van de handreiking is, dat onderwerpen benoemd worden die tijdens crisisbeheersing in het samenspel tussen veiligheidsregio's en waterbeheerders snel tot een goede situationele beeldvorming leiden. De basisonderwerpen worden benoemd. Aangezien elke regio zijn eigen waterproblematiek heeft, is het nodig dat veiligheidsregio's in de voorbereiding met regionale waterdeskundigen en andere experts de regionale aspecten van die informatiebehoefte verder in kaart brengen voor het eigen gebied. Daarvoor kunnen ook de Handreikingen Impactanalyse, Evacuatiestrategie en Samenredzaamheid worden gebruikt⁵. De vragen en thema's in al deze handreikingen zijn deels overlappend. Bij een

¹ Tijdens voorbereiding en inzet bij rampen.

² Met partners als waterschappen en Rijkswaterstaat.

³ 150 deelnemers van veiligheidsregio's, waterschappen, ministeries en andere crisispartners namen hieraan deel.

⁴ WMCN is een onderdeel van Rijkswaterstaat.

⁵ Tevens ontwikkelde handreikingen in het kader van het project Water en Evacuatie.

daadwerkelijke crisissituatie kan het best passend scenario/waterbeeld als uitgangspunt voor de beeldvorming worden gebruikt, waarna op basis van de vragensets in de Handreiking Regionale Informatiebehoefte bij watercrises een nauwkeuriger beeld gevormd kan worden.

Doelstelling 3 van de Handreiking Regionale Informatiebehoefte is, dat informatiemanagers, informatiecoördinatoren en liaisons inzicht krijgen in het type vragen en onderwerpen waarmee ze tijdens hun inzet geconfronteerd kunnen worden.

Leeswijzer

De indeling van deze Handreiking Regionale Informatiebehoefte is als volgt. In hoofdstuk 1 worden uitgangspunten voor de regionale informatiebehoefte beschreven. Beknopt is aangegeven welke onderdelen van informatiebehoefte in de handreiking staan, en waaraan de informatievoorziening moet voldoen. In hoofdstuk 2 zijn de verschillende onderwerpen van regionale informatiebehoefte beschreven. Enkele onderwerpen zijn bijzonder van belang tijdens de crisisbeheersing, namelijk:

- Waterbeeld
- Vitale Infrastructuur en Milieu
- Mensen, Dieren en andere kwetsbare objecten
- Handelingsperspectief

Voor deze onderwerpen zijn aanvullend vragen opgesteld en daarbij aangegeven welke organisaties logischerwijs (een onderdeel van) de gevraagde informatie kunnen leveren. In bijlage 2 t/m 5 zijn deze vragen en informatieleveranciers⁶ te vinden. In bijlage 1 is opgenomen hoe de vragenlijst gebruikt kan worden. Deze bijlagen geven geen beeld ten aanzien van de kwaliteit van beschikbare informatie. In bijlage 7 is een lijst met crisispartners opgenomen waarmee tijdens watercrises informatie uitgewisseld kan worden.

Verder zijn een aantal andere onderwerpen opgenomen in de handreiking, die in voorbereiding op, of tijdens watercrises voor veiligheidsregio's, waterbeheerders en andere relevante crisispartners richting kunnen geven aan de werkzaamheden, namelijk:

- Voorbereiding
- Organisatie
- Nafase

Bij deze onderwerpen is ervan uit gegaan dat het formuleren van vragen minder toegevoegde waarde heeft.

⁶ Deze leveranciers kunnen zowel digitale voorbereide informatie delen, als mondelinge informatie delen in de samenwerking.

1. Uitgangspunten regionale informatiebehoefte

Om de Handreiking Regionale Informatiebehoefte duidelijk af te bakenen en de behoeften rond informatie vorm te geven, zijn de volgende uitgangspunten benoemd:

Informatie tijdens crisisbeheersing

- Informatie moet tijdig, valide, actueel, accuraat, bondig, helder, eenduidig zijn en gefocust op reële inzet-strategieën/activiteiten en mogelijkheden.
- Veiligheidsregio's werken met informatie van deskundigen. Bij watercrises leveren waterschappen en Rijkswaterstaat informatie. Zij zijn bronbeheerder en borgen actuele informatie. Deskundige waterbeheerders interpreteren altijd op regionaal niveau water-specifieke informatie voor veiligheidsregio's. Deskundigheid en informatie van het WMCN wordt hierbij betrokken. Maak vooraf afspraken op welke informatie de multidisciplinaire crisisbeheersingsorganisatie zich baseert.
- Het moment waarop houdbaarheid van de waterkering niet meer te garanderen is, moet (voor zover mogelijk) duidelijk worden gemarkeerd.
- Waarnemingsgegevens uit het gebied⁷, kunnen afwijken van kaartlagen. Accurate borging van deze aanvullende informatie in de informatie-uitwisseling is noodzakelijk.
- Rolvastheid bij gebruik van informatie is belangrijk. Dit betekent dat publicatie van informatie door de juiste organisatie plaatsvindt. Zo voorkom je misinterpretatie van gegevens, en borg je dat organisaties hun verantwoordelijkheid kunnen nemen rond het informeren van derden.
- Op basis van het Kader grootschalige evacuatie van het ministerie van Veiligheid en Justitie⁸ bestaat een verdringingsreeks/prioriteitstelling. De eerste prioriteit is het redden van mensenlevens, en de tweede prioriteit is de continuïteit van de vitale infrastructuur. Voor de prioritering van de overige onderwerpen wordt naar het kader verwezen. Hierbij ontstaat direct schaarste. De eerste dagen van de reddingsoperatie zijn gericht op evacuatie en redden van mensen in het overstroomd gebied. Informatie over het gedeeld waterbeeld, gevaarlijke omgevingsaspecten en gevaarlijke stoffen zijn daarom in de eerste fase van de watercrisis relevant.

Buiten beschouwing gelaten

- Crisispartners organiseren de randvoorwaardelijke processen van crisisbeheersing en bedrijfscontinuïteit van de eigen organisatie⁹. Informatie over deze onderwerpen, valt buiten de beschrijving van voorliggende handreiking. Als onderwerpen op dit vlak toch bijzondere aandacht vragen bij problemen rond watercrises¹⁰, zijn ze wel opgenomen in de handreiking.
- De (BOB¹¹)besluitvormingscyclus maakt geen onderdeel uit van deze handreiking, omdat ervan uit wordt gegaan dat professionals deze werkwijze zelf toepassen.

⁷ Waarnemingen ten aanzien van de reële overstroming worden in het veld of vanuit de lucht gedaan.

⁸Bron: Kader Grootschalige evacuatie - Gezamenlijke uitgangspunten en stappenplannen, Ministerie van Veiligheid en Justitie 2014. https://www.nctv.nl/Images/kader-grootschalige-evacuatie_tcm126-563897.pdf

⁹ De randvoorwaardelijke processen zijn: Melding & Alarmering, Op- & Afschaling, Leiding & Coördinatie, Informatiemanagement.

¹⁰ Zoals: organisatie, capaciteit een handelingsperspectief.

¹¹ Beeld-Oordeel-Besluit.

- De GRIP, andere faseringen, brongebied en effectgebied maken geen onderdeel uit van deze handreiking.

Wijze van gebruik van informatie

- In deze handreiking is behoefte aan informatie in het kader van beheersing van watercrises mede op basis van het Kader grootschalige evacuatie als volgt gecategoriseerd:
 - Informatiebehoefte Voorbereiding: Informatie gericht op voorbereidingen op de watercrisis.
 - Informatiebehoefte Redding: Informatie gericht op beeldvorming bij het redden van mensen.
 - Informatiebehoefte Herstel: Informatie gericht op beeldvorming bij het herstel van de situatie naar die van voor de crisis.
- Keten-effecten bij overstromingen zijn relevant. Deze informatie ontstaat door het combineren van informatie van verschillende crisispartners.
- Waar mogelijk en noodzakelijk, combineer je dynamische en statische kaarten.
- Grensoverschrijdende informatie (land en regio) wordt gedeeld.
- De focus in de informatiebehoefte vanuit de veiligheidsregio ligt op de effecten van (dreiging van) overstromingen.
- Er is een mogelijkheid vertrouwelijke informatie te delen.
- Gedeelde informatie over water is een inschatting van het reële beeld.
- Kaartlagen bevatten vooraf berekende informatie. Het reële waterbeeld kan slechts handmatig tijdens een watercrisis worden weergegeven. Maak altijd een duidelijke scheiding tussen voorbereide informatie en dynamische incidentinformatie.

2. Verschillende onderwerpen regionale informatiebehoefte

Zoals beschreven, is er een regionale informatiebehoefte in de koude en warme fase. De volgende onderwerpen geven invulling aan de regionale informatiebehoefte tijdens de (dreiging van) watercrises:

1. Voorbereiding
2. Organisatie
3. Waterbeeld
4. Vitale Infrastructuur¹² en Milieu
5. Mensen, Dieren en kwetsbare objecten¹³
6. Handelingsperspectief
7. Nafase

Deze Handreiking Regionale Informatiebehoefte kan door de veiligheidsregio's op de volgende manier passend worden gemaakt per gebied of veiligheidsregio: 1) Uit de vragenlijsten voor de warme fase (bijlage 2 t/5) kiest men vragen die voor de eigen gebied/eigen organisatie passend zijn. 2) Veiligheidsregio's vullen in samenwerking met regionale waterbeheerders, vitale sectoren, milieugevaarlijke en kwetsbare objecten de vragenlijst aan op basis van gebied specifieke waterrisico's¹⁴. Ter ondersteuning van dit proces is een Excel bestand "Vragen Regionale Informatiebehoefte watercrises" beschikbaar¹⁵, dat door veiligheidsregio's gebruikt kan worden om de vragenlijst voor de eigen organisatie op maat te maken.

In paragraaf 2.1 tot en met 2.7 komen de zeven onderwerpen aan de orde.

2.1 Voorbereiding

Organisatie in de voorbereidingsfase

De organisatie van de voorbereiding op watercrises verdient aandacht. Voor een goede inschatting van regionale informatiebehoefte is het wenselijk zowel binnen de eigen kolom, als in samenwerking tussen algemene kolom en de waterkolom inhoud te geven aan die informatiebehoefte. Daarnaast is bovenregionale samenwerking, soms in grensoverschrijdend verband, bijzonder aan te raden. Ook periodieke afstemming tussen enerzijds de multidisciplinaire crisisorganisatie en anderzijds vitale sectoren en milieugevaarlijke objecten is bij de voorbereiding van groot belang voor de informatievoorziening.

¹² Producten, diensten en de onderliggende processen die, als zij uitvallen, maatschappelijke ontwrichting kunnen veroorzaken. Dat kan zijn omdat er sprake is van veel slachtoffers en grote economische schade, of als het herstel heel lang gaat duren en er geen reële alternatieven zijn, terwijl we deze producten en diensten niet kunnen missen (NCTV, 2010).

¹³ Objecten zoals: Woningen, Woonschepen, Woonwagens, Recreatiewoningen, Campings, Hotels/motels/jeugdherbergen, Evenemententerreinen, Dierentuinen, (Intensieve) veehouderijen, Kinderboerderijen, Dierenpensions, Cultureel erfgoed, Musea met bijzondere nationale collecties, Scholen, Bejaardentehuizen.

¹⁴ Het gaat hier om waterkwantiteitsproblematiek.

¹⁵ Dit bestand komt/is centraal beschikbaar na afronding project Water en Evacuatie.

Om tijdens een watercrisis elkaar als crisispartners vlot te bereiken en te begrijpen, is de volgende informatie goed bij de voorbereidingen te betrekken:

- (Boven)regionale waterrisico's in het gebied.
- Een overzicht van crisispartners voor een stakeholderinventarisatie en prioritering (zie bijlage 7).
- Een gemeenschappelijk begrippenkader bij watercrisis.¹⁶

Impactanalyse en kaartmateriaal

Binnen het project Water en Evacuatie is een Handreiking impactanalyse gerealiseerd. Het doel van de Handreiking Impactanalyse is het bieden van een handvat, dat de Veiligheidsregio en haar partners ondersteunt bij het inzichtelijk maken van de leefbaarheid van het effectgebied bij verschillende ernstige wateroverlast- of overstromingsscenario's en de gevolgen daarvan voor de in dat gebied aanwezige kwetsbare functies, personen en dieren. Door het toepassen van de Handreiking wordt duidelijk waar in de Veiligheidsregio problemen ontstaan als gevolg van ernstige wateroverlast of overstromingen. De keuze voor een scenario of voor scenario's en de impact daarvan op het gebied, kan de mate van voorbereiding op overstromingen mede bepalen.

Verder is bij de voorbereiding op dit type incidenten kaartmateriaal noodzakelijk. Digitale kaarten bevatten veel informatie die bruikbaar is bij impactanalyses en planvorming.

(Boven)regionale plannen

De algemene kolom, waterkolom en ander relevante crisispartners stellen mede met behulp van de Handreiking impactanalyse, Handreiking Evacuatiestrategie en Handreiking Samenredzaamheid in de voorbereidende fase (boven)regionale coördinatieplannen Overstromingen¹⁷ op, of actualiseren deze plannen. In deze plannen zijn ook de volgende onderwerpen opgenomen:

- Regionale dreigingsniveaus water¹⁸
- Risicocommunicatie en crisiscommunicatie
- Evacuatiestrategie en invacuatiestrategie¹⁹
- Noodwetgeving
- Zelfredzaamheid
- Nafase

Ten aanzien van opleiden, trainen en oefenen wordt informatie gedeeld. Het is praktisch om op regionaal niveau toegang te hebben tot opleidingen, trainingen en oefeningen (OTO) van andere regio's en crisispartners. Centraal kan men hiervoor een database realiseren²⁰.

Landelijke draaiboeken

¹⁶ Dit is binnen het landelijk project Water en Evacuatie ontwikkeld.

¹⁷ Of bovenregionale plannen voor verschillende dijkkringen.

¹⁸ Regionale waterbeheerders bepalen aan de hand van criteria hoe ernstig het gebied wordt bedreigd.

¹⁹ Hiermee wordt bedoeld: het in een gebied onderbrengen van geëvacueerde mensen en dieren.

²⁰ Binnen dijkkring 14, 15, 44 is hier een eerste aanzet voor gemaakt (www.dijkkring14-15-44.nl). OTO kalender, OTO modules, e-learning en webinars worden centraal gedeeld.

De (boven)regionale plannen van veiligheidsregio's en waterbeheerders sluiten aan op de landelijke organisatie en de landelijke plannen.

Landelijke draaiboeken van de waterbeheerders zijn:

- Het landelijk draaiboek hoogwater en overstromingen
- Het landelijk draaiboek waterverdeling en droogte

De waterbeheerders hebben hierin op landelijk niveau afspraken met crisispartners opgenomen over:

- Onderlinge informatie-uitwisseling
- Afstemming over maatregelen
- Afstemming over communicatie naar pers en publiek

Meerlaagsveiligheid

Bij de voorbereiding op de watercrises komen uiteindelijk (rest)risico's in beeld, die door de veiligheidsregio's niet opgelost kunnen worden. Mogelijk zijn deze risico's deels te ondervangen door maatregelen te treffen in de tweede laag van het concept meerlaagsveiligheid: namelijk door duurzame ruimtelijke inrichting. En hiermee komt het spel tussen de lagen binnen het concept meerlaagsveiligheid op gang. Deze lagen kunnen elkaar versterken als ze op elkaar aansluiten en informatie delen.

Samenvatting

Samengevat zijn voor de informatiebehoefte in de voorbereidingsfase de volgende punten relevant:

- Regionale afstemming tussen waterbeheerders
- Regionale afstemming tussen algemene en waterkolom
- Convenanten en samenwerkingsverbanden
- Afstemming met vitale sectoren en milieugevaarlijke objecten
- Gemeenschappelijk begrippenkader
- Overzicht van crisispartners tijdens watercrises (zie bijlage 7)
- Handreiking impactanalyse
- Kaartmateriaal (digitaal)
- (Boven)regionale coördinatieplannen inclusief regionale dreigingsniveaus water
- Continuïteitsplannen van vitale sectoren
- Delen van middelen voor opleiden, trainen en oefenen
- Landelijk draaiboeken
- Het concept van meerlaagsveiligheid

2.2 Organisatie in de warme fase

De complexiteit van de crisisbeheersingsorganisatie tijdens watercrises geeft aanleiding bij enkele aandachtspunten stil te staan.

Allereerst is beantwoording van de volgende vragen belangrijk voor de organisatie:

- Is het personeel van de crisisbeheersingsorganisatie getroffen door de ramp?
- Is de veiligheidsregio zelf operationeel?
- Welke acties wil en kan de veiligheidsregio (nog) uitvoeren tijdens de impactfase²¹? Moet door de veiligheidsregio voor een uitwijklocatie worden gekozen?
- Hoeveel dagen voorbereidingstijd is beschikbaar om de crisisbeheersingsorganisatie te optimaliseren en preventieve maatregelen te treffen?
- Welke buurveiligheidsregio's gaan ondersteunen in de crisisbeheersing?

Zijn deze vragen beantwoord en is de eigen organisatie operationeel, dan komen processen als melding en alarmering en op- & afschaling van de crisisbeheersingsorganisatie aan bod. Om de organisatie direct goed vorm te geven, en crisispartners in hun rol te zetten, is het relevant de oorzaak van de situatie vast te stellen. Een terroristische aanleiding van een overstroming, is anders dan een overstroming door technisch falen. In deze fase bestaan de volgende aandachtspunten:

- Het dreigingsniveau volgens de waterbeheerders
- Taken en verantwoordelijkheden verschillende waterbeheerders tijdens watercrisis
- Bereikbaarheidsgegevens van relevante crisispartners
- Stakeholderinventarisatie en prioritering
- Veiligheid hulpverleners en bestuurders
- Organisatie bovenregionale samenwerking (GRIP 5)
- Organisatie in samenwerking met het Rijk (GRIP RIJK)
- Vaststelling welke buurveiligheidsregio's geëvacueerde mensen en dieren opvangen
- Opstart nafase
- Moment van multidisciplinair afschalen

Vanwege de grote impact van een (dreigende) overstroming, staat het resourcemanagement²² van de multidisciplinaire crisisbeheersingsorganisatie direct onder druk. De volgende onderwerpen komen vanzelfsprekend op de agenda tijdens de besluitvorming:

- Capaciteit en continuïteit
- Haalbaarheid operatie (uitvoerbaarheidstoets²³)
- Logistieke ondersteuning
- Vrijwilligers
- Middelen voor het herstel van waterkering en vitale infrastructuur
- Ander speciale middelen
- Impact van uitval elektriciteit en kritieke infrastructuur in het gebied
- Communicatiemogelijkheden
- Politieke en bestuurlijke aspecten

²¹ Het moment waarop de overstroming plaats vindt.

²² Inzet van mensen en middelen.

²³ Bron: Kader grootschalige evacuatie, Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2014, p.11.

2.3 Waterbeeld

Bij (dreigende) watercrises bepalen waterbeheerders zoals waterschappen en Rijkswaterstaat in samenwerking met het WMCN, het regionale en landelijk waterbeeld en brengen (wijzigingen in) het waterbeeld in tijdens multidisciplinaire besluitvorming. Het waterbeeld geeft onder andere inzicht in het actuele en te verwachte dreigingsniveau. Dit onderwerp is uitgewerkt in de vorm van een vragenlijst (Bijlage 2). De vragenlijst Waterbeeld is in de volgende onderwerpen ingedeeld:

- Dreiging scenario's overstromingen
- Dreiging scenario wateroverlast
- Dreiging scenario droogte
- Gebied met watercrisis
- Schade watersysteem en maatregelen
- Weer
- Nafase (c.q. herstel)

2.4 Vitale infrastructuur en milieu

Het onderwerp Vitale Infrastructuur²⁴ en Milieu bestaat uit vijf onderdelen, namelijk:

- Vitale infrastructuur en keten-effecten
- Infrastructuren van wegen, spoor, water en lucht
- Vitale objecten²⁵
- Milieugevaarlijke objecten
- Nafase (c.q. herstel)

Met name uitval van vitale infrastructuur kan zorgen voor maatschappelijke ontwrichting binnen en buiten de overstroomde gebieden. Er zal immers sprake zijn van meerdere keten-effecten. De infrastructuur is bovendien nodig voor de crisisbeheersing en zal moeten worden hersteld voordat overige maatschappelijke functies zich kunnen herstellen. In onderstaande afbeelding is in beeld gebracht hoe afhankelijk de verschillende sectoren van elkaar zijn en welke keten-effecten bij overstromingen kunnen optreden.

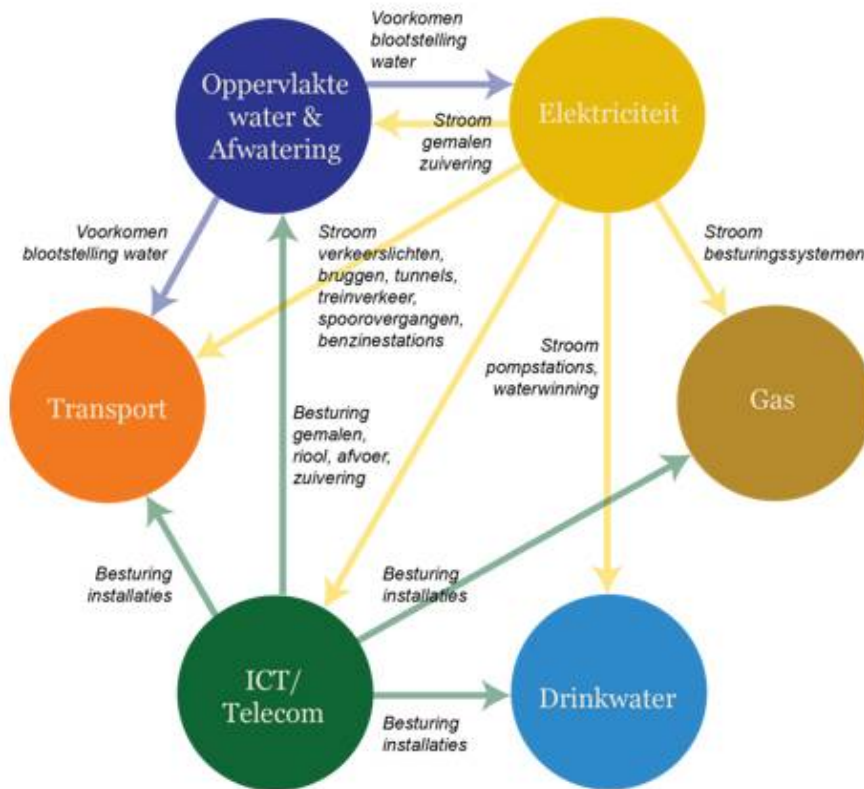
Bij dit onderdeel zijn ook vragen over milieugevaarlijke objecten opgenomen. Sommige bedrijven worden risicovol voor de omgeving op het moment dat het bedrijf in aanraking komt met water. Mens, dier en natuur kunnen dan schadelijke effecten ondervinden als zij met de gevolgen van vervuiling van dergelijke bedrijven in het gebied in contact komen. Beperking van schade aan deze bedrijven is noodzakelijk.

Bijlage 3 formuleert relevante vragen over watercrises en het effect op de vitale infrastructuur en het milieu.

²⁴ De volgende sectoren worden bedoeld (conform beleid bescherming van vitale infrastructuur 2015): Energie, Telecommunicatie/ICT, Drinkwater, Water, Transport, Chemie, Nucleaire industrie Gezondheid, Financieel, Openbare Orde en Veiligheid, Openbaar Bestuur.

²⁵ Vitaal object is: Fysieke installatie die een belangrijk onderdeel is van een vitale infrastructuur. Indien een vitaal object uitvalt heeft dat aanzienlijke negatieve gevolgen voor het functioneren van de vitale infrastructuur waar dit object deel van uitmaakt.

Afbeelding: Keten-effecten door afhankelijkheden²⁶

2.5 Mensen, dieren en kwetsbare objecten

Mensen en dieren zijn tijdens een (dreigende) watercrisis kwetsbaar. De veiligheidsregio heeft dan een belangrijke taak, hulpverleners aan mensen en dieren uit het (bedreigde) gebied te halen. Daarnaast zijn er ook gebouwen en/of installaties met een grote maatschappelijke waarde die kwetsbare objecten worden genoemd.

Kwetsbare objecten bestaan uit gebouwen of ruimten waar verminderd zelfredzame personen verblijven en gebouwen en/of installaties met een grote maatschappelijke waarde, waaronder cultureel erfgoed.

Vragen voor veiligheidsregio's met betrekking tot deze categorieën zijn opgenomen in Bijlage 4.

²⁶ Bron: Informatiepreparatie overstromingsrisico's en domino-effecten, een verkenning - TNO, Veiligheidsregio Hollands Midden en hoogheemraadschap Rijnland.

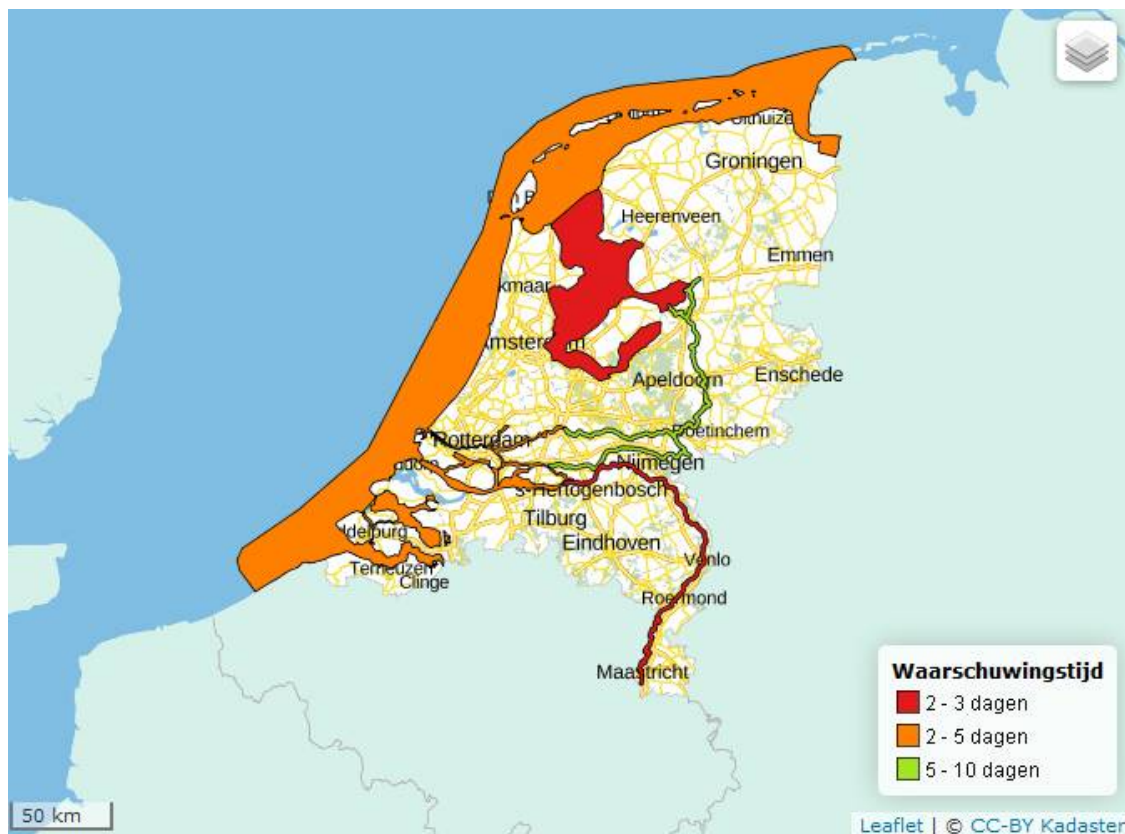
2.6 Handelingsperspectief

Bij een dreiging van een grootschalige overstroming komt het voor dat men enkele dagen de tijd heeft zich voor te bereiden op de mogelijke crises (zie afbeelding hieronder). In zo'n geval kun je preventief evacueren, of andere maatregelen treffen in het gebied. Bij een acute overstroming is het handelingsperspectief direct beperkter. Afhankelijk van de situatie zijn vragen ten aanzien van het handelingsperspectief tijdens de warme fase geformuleerd.

- Hoeveel tijd hebben veiligheidsregio's om inwoners, verminderd zelfredzamen, vitale sectoren, bedrijven, hulpverleners en vrijwilligers te waarschuwen?
- Op welke wijze evacueren we het gebied?²⁷
- Welk handelingsperspectief is er voor de verschillende doelgroepen?
- Op welke wijze kun je mensen faciliteren om het gebied te verlaten en zich te redden?

In bijlage 5 is de hele vragenlijst opgenomen.

Afbeelding: waarschuwingstijden bij kust-, rivieren- en merenscenario's²⁸

²⁷ Voor uitgebreide informatie hierover, wordt verwezen naar de Handreiking Evacuatie (Water en Evacuatie).

²⁸ Afbeelding uit Landelijk Informatiesysteem Water en Overstromingen (LIWO), informatiesysteem WMCN.

2.7 Nafase en herstel

De nafase is gericht op het terugkeren naar de normale situatie. Afhankelijk van de ernst van de situatie kan de nafase omvangrijk zijn. Bij grote gebeurtenissen zoals overstromingen kan dit jaren in beslag nemen.

De projectorganisatie Nafase start met het inventariseren van een overzicht van alle onderwerpen die relevant zijn. Vervolgens maakt men een goede inschatting van de omvang van de werkzaamheden. Nagegaan wordt, welke extra crisispartners bij dit project betrokken moeten worden. In veel gevallen wordt gestreefd naar een situatie die meer veiligheid garandeert in de toekomst.

Voor de uitvoering van de nafase zijn veel documenten ontwikkeld. Met name tijdens het project Taskforce Management Overstromingen zijn documenten beschikbaar gekomen zoals:

- Checklist Nafase, Van dreigend hoogwater tot en met evacuatie (TMO 2008)
- Deelrapport Nafase, nafasestrategie voor overstromingen (TMO 2009²⁹)

Ook bij gemeenten zijn checklists nafase beschikbaar voor de uitvoering van werkzaamheden in het kader van bevolkingszorg tijdens rampen en crisisbeheersing.

De overheid neemt niet alle verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de overstroming op zich. In de herstelfase van de watercrisis, wordt de regionale informatiebehoefte daarop aangepast.

De nafase bij overstromingen richt zich onder andere op³⁰:

- Het leed voor slachtoffers en hun familie beperken;
- Het leefbaar maken van het getroffen gebied;
- Zoeken naar alternatieven voor eigen woonplaats;
- Het beperken van financiële schade;
- Herstel van woningen, installaties en gebouwen;
- Herstel van basisinfrastructuur van vitale sectoren;
- Terugkeer van getroffenen naar het gebied;
- Strafrechtelijk onderzoek wordt mogelijk ingesteld;
- Het voorkomen van (nieuwe) overstromingen.

²⁹ Link: http://www.ifv.nl/kennisplein/Documents/2009-tmo_deelrapport_nafasestrategie.pdf

³⁰ In de vragenlijsten van het Waterbeeld en Vitale infrastructuur en milieu zijn vragen rond nafase/herstel opgenomen.

Bijlage 1: Hoe gebruik je de vragenlijst?

Deze handreiking benoemt op onderdelen vragen die tijdens de crisisbeheersing in het samenspel tussen veiligheidsregio's en waterbeheerders hulp kunnen bieden om het scala aan onderwerpen te prioriteren en beslissingen te nemen. Regionale experts kunnen deze vragenlijst regionaal op maat maken.

De verdringingsreeks uit het Kader grootschalige overstromingen gaat uit van prioritering van acties van hulpverleningsdiensten. Als deze prioritering wordt projecteert op een tijdlijn van gebeurtenissen, rekening houdend met capaciteit, dan zal bij (dreigende) dijkdoorbraken de focus eerst liggen op het voorkomen van slachtoffers. De eerste dagen van de operatie van de hulpdiensten zijn gericht op evacuatie en redden van mensen in het overstromd gebied. Informatie over het gedeeld waterbeeld, gevaarlijke omgevingsaspecten en gevaarlijke stoffen zijn daarom in de eerste fase van de watercrisis relevant.

Na verloop van tijd worden andere doelen bij de inzet belangrijk, en zal ook de informatiebehoefte veranderen. Tegen die tijd is de overstroming gestabiliseerd en is het waterbeeld waarneembaar in het gebied.

De informatiebehoefte in deze handreiking is ingedeeld in drie categorieën op basis van genoemde prioriteiten, namelijk:

- Informatiebehoefte Voorbereiding: Informatie gericht op voorbereidingen op de watercrisis.
- Informatiebehoefte Redding: Informatie gericht op beeldvorming bij het redden van mensen.
- Informatiebehoefte Herstel: Informatie gericht op beeldvorming bij het herstel van de situatie naar die van voor de crisis.

Als de impact van de overstroming kleinschaliger is, is deze prioritering van informatie minder aan de orde. In verschillende kleuren zijn de vragen opgenomen in de lijst.

Informatiebehoefte Voorbereiding

Informatiebehoefte Redding

Informatiebehoefte Herstel

Als er twee sterretjes in de tabel staan (***) betekent dit, dat de vraag ook in een andere fase van de crisisbeheersing relevant kan zijn. In bijlage 8 is een begrippenlijst opgenomen.

Deze Handreiking Regionale Informatiebehoefte kan door de veiligheidsregio's op de volgende manier passend worden gemaakt per gebied of veiligheidsregio: 1) Uit de vragenlijsten voor de warme fase (bijlage 2 t/5) kiest men vragen die voor de eigen gebied/eigen organisatie passend zijn. 2) Veiligheidsregio's vullen in samenwerking met regionale waterbeheerders, vitale sectoren, milieugevaarlijke en kwetsbare objecten de vragenlijst aan op basis van gebied specifieke waterrisico's. Ter ondersteuning van dit proces is een Excel bestand "Vragen Regionale Informatiebehoefte watercrises" beschikbaar, dat door veiligheidsregio's gebruikt kan worden om de vragenlijst voor de eigen organisatie op maat te maken.

Bijlage 2: Waterbeeld

	Informatie over het waterbeeld	Leverancier(s) informatie
	Dreiging scenario's overstromingen	
1	Is er sprake van een overstromingsdreiging? Wat is het regionale dreigingsniveau water?	WS, RWS, WMCN
2	Zo ja, hoe ziet de dreiging eruit?	
	- Kust: dreiging vanuit zee, extreem hoge waterstanden	WS, RWS
	- Rivieren: dreiging als gevolg van langere tijd hoge waterstanden	WS, RWS
	- Meren: verhoogde waterstanden door extra lozen gemalen en niet kunnen spuien op buitenwater	WS, RWS
	- Boezems: dreiging als gevolg van extreme neerslag/maalstop eventueel in combinatie met verhoogde buitenwaterstanden	WS
	- Polders: inundatie vanuit waterlopen als gevolg van extreme neerslag (evacuatie is niet te verwachten)	WS
	- acute dreiging voor waterkering onder normale/gemiddelde omstandigheden, falen van de waterkering	WS
	- acute dreiging voor waterkering onder extreme natte of droge omstandigheden, falen van de waterkering	WS
3	Wat is de ligging en conditie van de aanwezige waterwerken?	WS, RWS
4	Op welke plaatsen wordt er komende tijd mogelijk falen van de waterkering verwacht?	WS, RWS, WMCN
5	Worden er omstandigheden verwacht die de dreiging kunnen laten escaleren? (omslaan van het weer bv)	WS, RWS, WMCN
6	Welk actueel regionaal dreigingsniveau van het waterbeeld wordt afgegeven aan de veiligheidsregio?	WS, RWS, WMCN
7	Worden er buitendijkse gebieden bedreigd?	WS, RWS, WMCN
8	Wat is het meest waarschijnlijke en ernstige scenario?	WS, RWS, WMCN
9	Binnen hoeveel tijd wordt overschrijding van de gegarandeerde waterkerende hoogte verwacht?*	WS, RWS, WMCN
10	Als het meest waarschijnlijke scenario plaatsvindt, hoe ontwikkelt het waterfront zich dan na 2, 4, 6, 8 en 10 uren? En na 1, 2, 3, 10 dagen?*	WS, RWS, WMCN
11	Als het meest ernstige scenario plaatsvindt, hoe ontwikkelt het waterfront zich dan na 2, 4, 6, 8 en 10 uren? En na 1, 2, 3, 10 dagen?*	WS, RWS, WMCN
	Dreiging scenario wateroverlast	
12	In welke periode wordt de extreme neerslag verwacht?	KNMI
13	Welk gebied heeft te maken met extreme wateroverlast?*	WS, RWS, WMCN, KNMI
14	Hoe ontwikkelt zich het overstromde gebied (waterfront) van het gebied met extreme wateroverlast? Hoe verloopt dat in de tijd?*	WS, RWS
	Dreiging scenario droogte	
15	Over welke periode wordt de extreme droogte verwacht?	WS, RWS, WMCN, PRV, KNMI
16	Welk gebied heeft te maken met watertekort?	WS, RWS, WMCN, PRV, KNMI

	Gebied met watercrisis	
17	Welk effect heeft het watertekort in het gebied? **	WS, RWS, WMCN, PRV, KNMI
18	Welk effect heeft het stijgen van de watertemperatuur in het gebied? **	WS, RWS, WMCN, PRV, KNMI
19	Waar is het mogelijke overstromingsgebied? **	WS, RWS, WMCN
20	Wat zijn verschillende waterdiepten in het overstroomde gebied? (evacuatiezones) **	WS, RWS, WMCN
21	Op welk moment komt naar verwachting het water via sloten en vaarten omhoog in het gebied? **	WS, RWS, WMCN
22	Welk gebied blijft naar verwachting droog? **	WS, RWS, WMCN
23	Aan welke waterdiepte kunnen gebieden worden blootgesteld? **	WS, RWS, WMCN
24	Welk gebied heeft een grote waterdiepte of grote stijgsnelheid? (gevaaren in omgeving)	WS, RWS, WMCN
25	Waar heb je hoge stroomsnelheid in het gebied? (gevaaren in omgeving)	WS, RWS, WMCN
26	Welke informatie is beschikbaar via waarneming in het veld?	WS, RWS
27	Welke informatie is beschikbaar via luchtverkenning?	DEF
28	Welke informatie hebben waterbeheerders nodig van de veiligheidsregio? **	WS, RWS, WMCN
	Schade watersysteem en maatregelen	
29	Welk effect heeft de situatie op de basisinfra van het waterschap tijdens de crisis? En hoe verloopt dat in de tijd?	WS
30	Welk effect heeft de situatie op de natte basisinfra (hoofdwatersysteem) van RWS tijdens de crisis? En hoe verloopt dat in de tijd?	RWS
31	Waar zitten de falende dijkvakken?	WS, RWS, WMCN
32	Waar zitten zwakke plekken in de waterkering /mogelijke breslocaties? **	WS, RWS, WMCN
33	Zijn er preventieve maatregelen die waterbeheerders kunnen nemen ter bescherming van gebieden? **	WS, RWS, WMCN
34	Op welke wijze is het (bedreigde) gebied gecompartmenteerd (dmv dijken)? **	WS, RWS, WMCN, VR, GEM
35	Zijn er preventieve maatregelen die hulpverleningsdiensten in samenwerking met waterbeheerders kunnen nemen ter bescherming van gebieden? **	Multidisciplinair
36	Zijn er maatregelen die waterbeheerders kunnen nemen ter bescherming van gebieden die nog niet zijn overstroomd?	WS, RWS, WMCN, adviseurs profit sector
	Weer en waterstanden	
37	welk weer en welke waterstanden wordt de komende 24 uur verwacht?	KNMI, WS, RWS, WMCN
38	Welke effecten heeft het weer op het waterbeeld de komende uren?	WS, RWS, WMCN
39	Welke weersverwachtingen en waterstandverwachtingen zijn er voor de komende dagen?	KNMI, WS, RWS, WMCN
40	Welke effecten heeft het weer op het waterbeeld de komende dagen?	WS, RWS, WMCN
	Nafase/Herstel	
41	Wie hebben voorzieningen voor het afvoeren van water uit het getroffen gebied? **	RWS, WS, BRW, private partijen
42	Hoe wordt water uit het getroffen gebied afgevoerd? **	o.l.v. RWS, WS, WMCN
43	Wanneer is de waterkering/zijn de waterkeringen weer hersteld? **	RWS, WS, WMCN
44	Hoe lang duurt de afvoer van water uit het getroffen gebied?	RWS, WS, WMCN
45	Wanneer is het gebied weer droog? **	WS, RWS, WMCN
46	Wanneer is de waterhuishouding weer op orde?	WS, RWS, WMCN
	Vragen Veiligheidsregio (aanvulling door veiligheidsregio)	
47		
48		
49		
50		
51		

Bijlage 3: Vitale infrastructuur en Milieu

	Informatie over vitale infrastructuur en milieu bij watercrises	Leverancier(s) informatie
	Vitale infrastructuur	
1	Welke vitale infrastructuur bevindt zich in het gebied?	VR
2	Welke vitale objecten bevinden zich in het gebied?	VR
3	Welk effect heeft de situatie op de infra van gas en electra tijdens de crisis. En hoe verloopt dat in de tijd?*	Gas electra bedrijven, landelijke netwerkbeheerder, EZ
4	Welk effect heeft de situatie op de infra drinkwater tijdens de crisis? En hoe verloopt dat in de tijd?*	Drinkwaterbedrijven, ILT
5	Welk effect heeft de situatie op de infra van ICT en Telecom tijdens de crisis? En hoe verloopt dat in de tijd?*	ICT telecom bedrijven, NCSC/IRB, EZ
6	Welke effect heeft de situatie op de vitale objecten? Hoe verloopt dat in de tijd?*	VR, operationele diensten, ziekenhuizen, voedselleveranciers
7	Is het Nationaal Noodnet (NVC) operationeel?	V&J, KPN
8	Welk effect heeft de overstroming op de afvalwaterzuivering tijdens de crisis (tijdsaspect)?	WS
9	Welk effect heeft de situatie op de financiële infrastructuur tijdens de crisis? En hoe verloopt dat in de tijd?	EZ
10	Welk effect heeft de situatie op de voedselvoorziening/supermarkten	Voedselleveranciers/ketens
11	Welk effect heeft de situatie op het openbaar bestuur?	GEM, PRV, RIJK
12	Welk effect heeft de situatie op de rechtsorde?	POL, OM
13	Welke domino-effecten, door uitval van vitale infrastructuur, ontstaan buiten het rampgebied? Hoe verloopt dat in de tijd?*	Vitale sectoren
	Infrastructuur transport	
14	Welke infrastructuur voor transport bevindt zich in het gebied?	VR
15	Welke wegen zijn begaanbaar en welke niet tijdens de crisis? En hoe verloopt dat in de tijd?*	RWS, PRV, GEM, WS
16	Hoe is de doorstroming op de wegen van gemeente, provincie en Rijk tijdens de crisis? En hoe verloopt dat in de tijd?	GEM, PRV, RWS, WS
17	Welk spoor is bereikbaar en welk spoor niet tijdens de crisis? En hoe verloopt dat in de tijd?*	Prorail, I&M
18	Welk effect heeft de situatie op het transport via vaarwegen tijdens de crisis? En hoe verloopt dat in de tijd?*	RWS, WS, WMCN
19	Welk effect heeft de situatie op het transport via de lucht?*	LVNL, luchthaven, I&M, DEF, V&J
	Milieu	
20	Welke milieugevaarlijke bedrijven bevinden zich in het gebied?*	WS, BRW
21	Wat is het effect van de overstroming op milieugevaarlijke bedrijven op dit moment en in de komende periode?	WS, BRW
22	Zijn er buisleidingen met gevaarlijke stoffen in het gebied die beschadigd zijn geraakt?	WS, GEM, BRW, RWS
23	Met welke vervuilde gebieden krijgen we te maken de komende periode?	WS, VR, GEM, BRW
24	Welke buisleidingen met gevaarlijke stoffen bevinden zich in het gebied?*	GEM, PRV, bedrijven
25	Welke bedrijven kunnen door blijven draaien met welke randvoorwaarden? (b.v. Diesel)	VR, bedrijven, vitale sectoren
26	Welke schadebeperkende maatregelen worden getroffen ter bescherming van het milieu?	Multidisciplinair, bedrijven, vitale sectoren

	Nafase/herstel	
27	Wanneer is de infrastructuur voor vervoer over weg, water, spoor en door de lucht weer hersteld?	RWS, WS, WMCN, Prorail, LVNL, luchthaven, I&M, DEF, V&J
28	Wat zijn langdurige gevolgen voor transport over weg, water, spoor en door de lucht?	RWS, WS, WMCN, Prorail, LVNL, luchthaven, I&M, DEF, V&J
29	Wanneer is er weer gas en electra in het getroffen gebied?	Gas electra bedrijven, landelijke netwerkbeheerder, EZ
30	Wanneer is er weer drinkwater in het getroffen gebied?*	Drinkwaterbedrijven, ILT
31	Wanneer is er weer ICT en Telecom voorziening in het getroffen gebied?	ICT telecom bedrijven, NCSC/IRB, EZ
32	Wanneer is de financiële infrastructuur in het getroffen gebied operationeel?	EZ
33	Wanneer is het openbaar bestuur weer hersteld?	GEM, PRV, RIJK
34	Wanneer kan de rechtsorde weer worden hersteld?	POL, OM
35	Wanneer is de vervuiling opgeruimd of schade aan het milieu aangepakt?	Multidisciplinair
	Vragen Veiligheidsregio (aanvulling door veiligheidsregio)	
36		
37		
38		
39		
40		
	Sectoren vitale infrastructuur zijn: Energie, Telecommunicatie/ICT, Drinkwater, Water, Transport, Chemie, Nucleaire industrie, Gezondheid, Financieel, Openbare Orde en Veiligheid, Openbaar Bestuur. Dit is conform het beleid bescherming van vitale infrastructuur 2015	

Bijlage 4: Mensen, Dieren en kwetsbare objecten

	Informatie over mensen, dieren en kwetsbare objecten	Leverancier(s) informatie
1	Hoeveel kwetsbare objecten bevinden zich waar in het gebied?	GEM, VR
2	Hoeveel mensen bevinden zich waar in het gebied? **	GEM, VR
3	Hoeveel verminderd zelfredzamen bevinden zich waar in het gebied? **	GEM, VR
4	Hoeveel dieren bevinden zich waar in het gebied? **	LTO, EZ, GEM
5	Hoeveel schade kan er ontstaan als het gebied overstroomd is?	RWS
6	Is er cultureel erfgoed in het gebied aanwezig?	GEM, VR, OCW
7	Hoeveel slachtoffers zijn er naar schatting gevallen?	VR
8	Zijn/Waren er bijzondere activiteiten in het gebied? (evenementen oid)	GEM, VR
9	Hoe water robuust zijn woningen en gebouwen? Welke panden kunnen bezwijken? **	BZK, Gem
10	Welke kwetsbare objecten zoals woningen, campings, hotels, evenemententerreinen, dierenpersions, dierentuinen zijn in het gebied aanwezig? **	Multidisciplinair
11	Hoeveel schade is er naar schatting in het overstroomde gebied?	Multidisciplinair
12	Op welke manier wordt het gebied gebruikt? (industriegebied, woongebied etc.) **	VR
13	Hoe wordt het gebied bewaakt en beveiligd als het gebied verlaten is?	POL
	Vragen Veiligheidsregio (aanvulling door veiligheidsregio)	
14		
15		
16		
17		
18		

Bijlage 5: Handelingsperspectief

	Informatie over het handelingsperspectief	Leverancier(s) informatie
1	Is er een impactanalyse gemaakt van het betreffende scenario in dit gebied? **	Multidisciplinair
2	Op welke manier zetten we een risicocommunicatie-strategie in?	VR, WS, RWS
3	Wat gebeurt er als de overstroming niet plaatsvindt? **	WS, RWS, VR, POL
4	Wat is het uiterste moment dat besloten kan worden over evacuatie? **	Min V&J, CdK, BM
5	Hoeveel tijd hebben we om inwoners, verminderd zelfredzaam, vitale sectoren, bedrijven, hulpverleners, vrijwilligers etc. te waarschuwen?	Multidisciplinair
6	Welk handelingsperspectief is er voor de verschillende doelgroepen? (zelfredzaam, verminderd zelfredzaam, bedrijven, vitale sectoren, hulpverleners, vrijwilligers etc.) Hoe verloopt dat in de tijd?	Multidisciplinair
7	Op welke manier zetten we crisiscommunicatie in naar de verschillende doelgroepen? Hoe verloopt dat in de tijd? **	WS, VR, RWS
8	Hoe voorkom je contact tussen mens en gevaarlijke stoffen of gevaarlijke omgevingsaspecten?	WS, VR, RWS
9	Welke evacuatie strategie (verticaal of horizontaal) zet je in welke zone in het gebied in? Hoe verloopt dat in de tijd? **	Multidisciplinair
10	Welke invacuatiestrategie wordt ingezet? (ontvangende gebieden) Hoe verloopt dat in de tijd? **	Multidisciplinair
11	Welke voertuigen zijn in het gebied beschikbaar?	GEM, POL, DEF
12	Welke vaartuigen zijn in het gebied beschikbaar?	CVR, RWS, WS, KNRM, NRB
13	Welke luchtvaartuigen zijn beschikbaar en kunnen worden ingezet?	DEF, GHOR, LVNL
14	Welke evacuatiemiddelen zijn nodig? **	Multidisciplinair, LOCC
15	Welke middelen om zelfredzaamheid te ondersteunen zijn nodig in het gebied? **	GEM, DEF, POL
16	Hoe wordt zelfredzaamheid en inzet vrijwilligers georganiseerd? Hoe verloopt dat in de tijd? **	VR, GEM
17	Wanneer wordt het getroffen gebied weer vrijgegeven?	Multidisciplinair
	Vragen Veiligheidsregio (aanvulling door veiligheidsregio)	
18		
19		
20		
21		
22		

Bijlage 6: Afkortingen vragenlijsten

			Betekenis afkorting
1	RWS		Rijkswaterstaat
2	WS		Waterschap(pen)
3	PRV		Provincie(s)
4	WMCN		Watermanagementcentrum Nederland
5	Multidisciplinair		Samenwerking tussen alle relevante crisispartners
6	V&J		Ministerie van Veiligheid en Justitie
7	CdK		Commissaris van de Koning
8	BM		Burgemeester
9	VR		Veiligheidsregio(s)
10	GEM		Gemeente(n)
11	ILT		Inspectie leefomgeving en transport
12	KNMI		Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
13	NRB		Nederlandse Reddingsbrigade
14	LNV		Landbouw natuur en voedsel
15	NCSC/IRB		Nationaal Cyber Security Centrum/ ICT response board
16	POL		Nederlandse Politie
17	DEF		Ministerie van Defensie
18	CVR		Coördinerende Veiligheidsregio
19	KNRM		Koninklijke Nederlandse Reddingsmaatschappij
20	KPN		Koninklijke PTT Nederland
21	GHOR		Geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio
22	LVNL		Luchtverkeersleiding Nederland
23	LTO		Land- en Tuinbouworganisatie Nederland
24	EZ		Ministerie van Economische Zaken
25	I&M		Ministerie van Infrastructuur en Milieu
26	OCW		Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschappen
27	BZK		Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties

CRISIPARTNERS BIJ (DREIGING VAN) WATERCRISES

Algemene Kolom

KNMI
Rode Kruis
KNRM
reddingsbrigades
ProRail
Drinkwaterbedrijven
Gas & Electra
ICT & telecom
LVNL

Media
Dares
Kennisinstituten
Ziekenhuizen
Niet vitale
bedrijfsleven
Politieke partijen

NCC
DCC's
LOCC
LOS
Politie/defensie
Veiligheidsregio's
Gemeenten
Provincies

Waterkolom

DCC IenM
WMCN
LCO/LCW
Waterschappen/UvW
RWS

Onderstaande partijen werken tijdens overstromingen samen. Uitwisseling van informatie komt tussen deze partijen tot stand.

1. Waterschappen
2. RWS:
 - o Regionale organisatie
 - o WMCN
 - o Andere droog en nat specialisten
3. KNMI
4. Gemeenten
5. Veiligheidsregio's
6. Provincies
7. Politie
8. Brandweer
9. GHOR
 - o Ziekenhuizen etc.
10. Defensie:
 - o RMC
 - o CLAS-NATOPS
 - o Kustwacht
11. Vitale sectoren³¹:
 - o Energie
 - o Telecommunicatie/ICT
 - o Drinkwater
 - o Water
 - o Transport
 - o Chemie
 - o Nucleaire industrie Gezondheid
 - o Financieel
 - o Openbare Orde en Veiligheid
 - o Openbaar Bestuur
12. KNRM en Reddingsbrigades
13. Luchtverkeersleiding Nederland
14. ProRail
15. Nederlands Rode Kruis
16. Media
17. DARES, radio-zendamateurs
18. Niet vitale bedrijfsleven
19. Kennisinstituten (profit en non-profit)
20. Nationaal niveau:
 - o NCC (IBT en MBT)
 - o DCC's (VenJ, IenM etc.)
 - o LOCC
 - o LOS
 - o LCO landelijke coördinatiecommissie overstromingsdreiging
21. Politieke partijen
22. Inwoners

³¹ Conform Voortgangsbrieff nationale veiligheid d.d. 12 mei 2015 aan de Tweede Kamer van minister van Veiligheid en Justitie

Bijlage 8: Betekenis begrippen

BOB: Besluitvormig door de cyclus: beeld, oordeel en besluit.

Gedeeld waterbeeld: Een beeld van de situatie dat door waterbeheerders wordt opgesteld, op basis waarvan maatregelen kunnen worden getroffen door de crisisbeheersingsorganisatie van zowel de waterkolom als van de veiligheidsregio's.

GRIP: Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijdings Procedure is de naam van de werkwijze waarmee bepaald wordt hoe de coördinatie tussen hulpverleningsdiensten verloopt.

Impactanalyse: Analyse van de mate van ernst van de gevolgen van een gebeurtenis.

Impactfase: Fase waarin de gebeurtenis plaatsvindt, in casu de overstroming.

Informatiebehoefte: In deze handreiking is behoefte aan informatie in het kader van beheersing van watercrises als volgt gecategoriseerd:

- Informatiebehoefte Voorbereiding: Informatie gericht op voorbereidingen op de watercrisis.
- Informatiebehoefte Redding: Informatie gericht op beeldvorming bij het redden van mensen.
- Informatiebehoefte Herstel: Informatie gericht op beeldvorming bij het herstel van de situatie naar die van voor de crisis.

Informatie-coördinator: Functionaris binnen organisaties van het waterbeheer, die de verschillende gremia van de crisisbeheersingsorganisatie voorzien van relevante water informatie.

Informatieleveranciers: Organisaties die logischerwijs (een onderdeel van) de gevraagde informatie kunnen leveren aan de crisisbeheersingsorganisatie.

Informatiemanager: Functionaris van de veiligheidsregio, die zowel een belangrijke rol heeft ten aanzien van de informatievoorziening in de crisisbeheersingsorganisatie (in het ROT) als in de interne organisatie.

Invacuatiestrategie: Het in een gebied onderbrengen van mensen en dieren.

Kwetsbaar object: Gebouw of ruimte waar verminderd zelfredzame personen verblijven. Gebouwen en/of installaties met een grote maatschappelijke waarde, waaronder cultureel erfgoed.

Landelijke coördinatiecommissie Overstromingen (LCO): Deze commissie verzamelt informatie en mobiliseert kennis om te komen tot een landelijk waterbeeld bij overstroming(sdreiging).

Landelijke Coördinatiecommissie Waterverdeling (LCW): Deze commissie verzamelt informatie en mobiliseert kennis om te komen tot een landelijk waterbeeld bij droogte.

Landelijk Informatiesysteem Water en Overstromingen (LIWO): Een Landelijk Informatiesysteem dat kaartlagen bevat voor professionals van veiligheidsregio's, waterschappen en Rijkswaterstaat, die nodig zijn voor de voorbereiding op overstromingen in Nederland. Het gaat hierbij om crisisbeheersing maar het is ook bruikbaar voor ruimtelijke adaptatie en versterking van zelfredzaamheid.

Leefbaarheid: De mate waarin (het getroffen gebied) geschikt is om in te kunnen leven

Liaison: Een afgevaardigde van de waterbeheerders, die bij water gerelateerde crises op verzoek van hulpverleningsdiensten of van de waterbeheerder(s) deel uitmaakt van het COPI, ROT, GBT of RBT.

Meerlaagsveiligheid: Het concept waarbij crisisbeheersing (laag 3), duurzame ruimtelijke inrichting (laag 2) en dijkverbetering (laag 1) samen en in afstemming met elkaar de waterveiligheid versterken in het gebied.

Milieugevaarlijk bedrijf: Een bedrijf dat, als het getroffen worden door de effecten van hoogwater of de uitval van vitale infra, grote milieueffecten kan veroorzaken. Dat kan zijn omdat er sprake is van het vrijkomen van gevaarlijke stoffen in de lucht, de bodem, het grondwater en/of het oppervlaktewater. De omvang van de milieueffecten hangt daarbij af van de hoeveelheid gevaarlijke stof die vrijkomt en de schadelijkheid van de betreffende stof.

Netcentrisch werken: Een werkwijze waarbij informatie (gelijktijdig) wordt gedeeld met crisispartners, zodat de besluitvorming onder (crisis)omstandigheden altijd gebaseerd is op een actueel en consistent situatiebeeld.

Randvoorwaardelijke processen van crisisbeheersing: De volgende processen worden hier bedoeld: Melding & Alarmering, Op- & Afschaling, Leiding & Coördinatie, Informatiemanagement.

Verdringingsreeks: Op basis van het Kader grootschalige evacuatie van het ministerie van Veiligheid en Justitie bestaat een verdringingsreeks/prioriteitstelling. De eerste prioriteit is het redden van mensenlevens, waaronder het in veiligheid brengen van verminderd zelfredzamen. Tweede prioriteit is de continuïteit van de vitale infrastructuur, aangezien uitval van vitale infrastructuur niet alleen gevolgen heeft binnen het getroffen gebied, maar mogelijk ook voor de rest van Nederland en op die wijze de hulpverleningsinzet verder kan bemoeilijken. De prioritering van de overige onderwerpen – onomkeerbare industriële processen, onomkeerbare natuurschade, dieren, cultuurhistorisch erfgoed, materiële schade – moet in de concrete situatie worden bepaald.

Verminderd zelfredzamen: Personen die niet goed in staat zijn signalen van gevaar waar te nemen, te interpreteren en/of beslissingen te nemen en uit te voeren die zijn gericht op het overleven van een noodsituatie (aangepast naar Kobes, 2008). De zelfredzaamheid kan verminderd zijn door persoonskenmerken, incidentkenmerken of omgevingskenmerken.

Vitaal object: Fysieke installatie die een belangrijk onderdeel is van een vitale infrastructuur. Indien een vitaal object uitvalt heeft dat aanzienlijke negatieve gevolgen voor het functioneren van de vitale infrastructuur waar dit object deel van uitmaakt.

Vitale infrastructuur: Producten, diensten en de onderliggende processen die, als zij uitvallen, maatschappelijke ontwrichting kunnen veroorzaken. Dat kan zijn omdat er sprake is van veel slachtoffers en grote economische schade, of als het herstel heel lang gaat duren en er geen reële alternatieven zijn, terwijl we deze producten en diensten niet kunnen missen (NCTV, 2010).

Voor hulpverlening vitaal object: Fysieke installatie die een belangrijk onderdeel van of een belangrijke schakel is in hulpverleningsprocessen. Indien een voor de hulpverlening vitaal object uitvalt heeft dat aanzienlijke negatieve gevolgen voor het functioneren van de rampenbestrijding.

Watercrises: In deze Handreiking gaan we uit van crisissituaties rond waterkwantiteit, zoals (dreiging van) overstromingen, wateroverlast en droogte.

Waterrisico: De kans op en gevolgen van een waterscenario.